

Tek Çocuk Olmanın Kişiliğe Yansımaları: Nitel Bir Çalışma

Reflections of Being Only Child on Personality: A Qualitative Study

Rabia ARZUMAN¹, Dilek GENÇTANIRIM KURT²

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Kırşehir
• rabiaarzumanpd@gmail.com • ORCID > 0000-0001-9706-8228

²Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, Kırşehir
• digenc@gmail.com • ORCID > 0000-0003-3268-186X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 13 Mayıs / May 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 7 Ekim / October 2022

Yıl / Year: 2022 | **Cilt – Volume:** 2 | **Sayı – Issue:** 2 | **Sayfa / Pages:** 277-296

Atıf/Cite as: Arzuman, R. ve Gençtanırım Kurt, D. "Tek Çocuk Olmanın Kişiliğe Yansımaları: Nitel Bir Çalışma"
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi 2(2), Aralık 2022: 277-296.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Rabia ARZUMAN

TEK ÇOCUK OLMANIN KİŞİLİĞE YANSIMALARI: NİTEL BİR ÇALIŞMA

ÖZ:

Bu araştırmada genç yetişkin tek çocukların kişilik özellikleri tek çocukluk deneyimlerine göre ele alınmıştır. Ailenin tek çocuğu olan ve 19-35 yaş aralığında yer alan dört erkek altı kadın katılımcı ile çevrimiçi yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcılara öncelikle araştırma hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Görüşme başlamadan önce katılımcılara ses kayıtlarının alınacağı bilgisi verilmiş ve katılımcıların onayları alınmıştır. Bu görüşmelerde araştırmacılar tarafından hazırlanan ve 3 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bireyler tek çocuk olmanın kişilerarası ilişkilerini nasıl etkilediğine, kendilerini bir kardeşin yokluğu nedeniyle nasıl hissettiklerine ve hayatlarını hangi yönlerden etkilediğine dair düşüncelerini dile getirmişlerdir. Görüşmelerin kayıtları deşifre edilmiş ve araştırmacılar tarafından yazıya geçirilen deşifrelerde yer alan veriler nitel araştırma modellerinden içerik analizi modeli ile incelenmiştir. Analiz sonucunda on üç sayfalık bir metin elde edilmiştir. Bu metindeki anlamlı kelimeler kodlanmıştır. Kodlanan kelimelerin anlamı genişletilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizinin ardından ortaya çıkan tema ve kodların kavramsal kategorileri araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırma sonucunda tek çocuk olmak ana temasının altında yer alan beş alt temadan yalnızlığa ilişkin kodlar yalnız kalmak, tek olmak, desteksiz olma; bencillığe ilişkin kodlar paylaşmayı sevmeme, cimrilik, kıskançlık; nevrotikliğe ilişkin kodlar içine kapanık, boşlukta hissetmek, karamsarlık, güvensiz olma, şüpheli olma, sinirli olma, inatçılık; uyumluluğa ilişkin kodlar rahat olma, güven duyma, pozitif olma, duygusallık, paylaşmayı sevme; sosyal girişkenliğe ilişkin kodlar girişkenlik, özgüvenli olma, dışadönük olma, kolay iletişim kurma şeklinde ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgular literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İçerik Analizi, Kişilik Özellikleri, Tek Çocuk Olmak.

REFLECTIONS OF BEING ONLY CHILD ON PERSONALITY: A QUALITATIVE STUDY

ABSTRACT

In this study, the personality traits of young adult only children were discussed according to their only childhood experiences. Online semi-structured interviews were conducted with four male and six female participants, who are the only child

of the family and are between the ages of 19-35. In the interviews, the participants were first given brief information about the research. Before the interview started, the participants were informed that their voices would be recorded and their consent was obtained. In these interviews, a semi-structured interview form consisting of 3 questions prepared by the researchers was used. Individuals expressed their thoughts on how being only child affected their interpersonal relationships, how they felt due to the absence of a sibling, and how it affected their lives. The recordings of the interviews were deciphered and the data in the transcripts written by the researchers were analyzed with the content analysis model, one of the qualitative research models. As a result of the analysis, a thirteen-page text was obtained. Meaningful words in this text were coded. The meanings of the coded words were expanded and themes were created. The conceptual categories of the themes and codes that emerged after the analysis of the data were examined separately by the researchers. As a result of the research, five sub-themes were obtained; the codes related to loneliness are loneliness, being only, being without support; codes of selfishness are dislike of sharing, stinginess, jealousy; codes of neuroticism are withdrawn, feeling empty, pessimistic, insecure, suspicious, irritable, stubborn; codes of compatibility are being comfortable, trusting, being positive, emotional, loving to share; codes for social assertiveness are as follows: assertiveness, self-confidence, extroversion and easy communication. The findings were discussed in the light of the literature.

Keywords: *Being Only Child, Content Analysis, Personality Traits.*

GİRİŞ

Kişilik, bir kişinin kendini diğerlerinden ayıran farklılıklarını ve bu farklılıkların ortak noktasını tanımlamak için kullandığı bir kavramdır (Toplu Demirtaş, 2017). Ayrıca bireyi diğer bireylerden ayıran, doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan, tutarlı olarak sergilenen özelliklerinin bir bütünüdür (Özdemir, Güzel-Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012). Cüceloğlu (2015)'na göre ise kişilik bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir. Benzer şekilde bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal nitelikler bütünü olarak da tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, [TDK], 2021). Bu tanımlamalara bakıldığında tutarlılık, ayırt edicilik gibi ortak kavramlar göze çarpmaktadır.

Kişiliği neyin/nelerin belirlediği veya kişiliğin nasıl oluştuğu üzerinde durulan önemli konulardan biridir. Kişilik doğuştan mı gelir yoksa doğduktan sonra mı şekillenir sorusu araştırmacılar tarafından tartışılmaktadır (Toplu Demirtaş, 2017). Literatürde yapılan taramalar sonucunda kişiliği oluşturan etmenler ile ilgili

yapılan birçok çalışma incelenmiştir (Hoffman, 1991; Menesini, Camodeca ve Nocentini, 2010; Michalski ve Shackelford, 2002; Nakao ve diğerleri, 2000; Özdemir ve diğerleri, 2005; Sığı Ü. ve Gürbüz S., 2011; Volkom, Dirmeitis ve Cappitelli, 2019). İncelenen bu çalışmalarda kişiliğin oluşmasında hem ailenin hem de çevrenin etkisinin olduğu söylenebilir.

Çevre etkisinin en yoğun şekilde yaşandığı aile ortamı, bireyin davranışlarında belirleyici unsur olabilmektedir. Özellikle anne, baba ve çocuk arasındaki etkileşimler kişinin şu anda ve gelecekte yaşadığı olaylar karşısında takındığı tutumu etkileyebilmektedir (Yeşilyaprak, 1993). Ancak aile içi ilişkilerin anne, baba ve çocuk ile sınırlı kalmadığı aile biçimleri de bulunmaktadır. Örneğin geleneksel geniş ailelerde ebeveynler dışında babaanne, dede gibi aile büyüklerinin de çocuk üzerinde etkilerinin olduğu söylenebilir. Fakat bu durumun yansımaları modern hayatta değişikliğe uğramıştır. Geleneksel geniş aileden çekirdek aileye geçişle birlikte aile üyelerinde azalmalar ve aile yapısında değişimler meydana gelmiştir. Çekirdek ailelerin geniş ailelere oranla daha kırılğan bir yapıda olması boşanmaların artmasına neden olmuştur (Bayer, 2013). Yaşanan kayıplara, tercihlere ve boşanmalara bağlı olarak oluşan tek ebeveynli aile tipi ile daha sık karşılaşmaya başlanmıştır. Bu ailelerde yalnız kalan ebeveyn diğer ebeveynin de sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmaktadır. Ancak bu süreçte hem birey hem de çocuk fizyolojik ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmektedir (Aydın-Boylu ve Öztıp, 2013; Demir ve Çelebi, 2017; Feyzioğlu ve Kuşcuoğlu, 2011). Özellikle erken yaşam döneminde duygusal olarak bağ kurulan birincil bakıcının kaybı güven duygusunu zedeleyebilmektedir (Attepe, 2010). Kişiliğin bebeklik yıllarında bakıcıyla kurulan bağdan etkilendiğini öne süren bağlanma teorisine göre çocuğun birincil bakıcısıyla oluşturamadığı bu duygusal güven ilişkisi kardeş ilişkilerine de etki etmektedir (Robertson, Shepherd ve Goedeke, 2014; Van-Volkom, 2006; Whiteman, McHale ve Soli, 2011). Duygusal olarak güvenli bakıcı-çocuk ilişkilerinin, kardeş ilişkilerinde yakın ve güvene dayalı ilişkilere zemin hazırladığı düşünülürken; güvensiz bakıcı-çocuk ilişkileri çatışmalı ve uzak ilişkilere yol açabilmektedir. Ayrıca yaşamın erken dönemlerinde, bir güvenlik duygusuna duyulan ihtiyaç ilgili olan büyük kardeşlerin bağlanma nesnelere haline gelmesine yol açabilir. Örneğin, bazı küçük çocuklar, kız ve erkek kardeşlerini stresli durumlarda sığınmak için güvenli bir üs olarak veya bir rahatlık kaynağı olarak kullanabilir (Whiteman ve diğerleri, 2011). Ebeveyn-çocuk bağlanma ilişkilerinin araştırıldığı boylamsal bir çalışmada ise annelerine güvensiz bir şekilde bağlanan bebeklerin okul öncesi yıllarda yüksek oranlarda kardeş çatışması yaşadığı ve kardeşlerine karşı düşmanca tavırlar gösterdiği öne sürülmüştür (Volling, 2001).

Olumlu ve çatışmalı kardeş davranışları hakkındaki çoğu literatür, sosyal öğrenme teorilerine dayanmaktadır. Sosyal öğrenme kuramına göre kardeşler olumlu veya olumsuz davranışları karşılıklı olarak pekiştirerek ve birbirlerini gözlemleyip taklit ederek şekillendirirler. Çoğu aile bağlamı, bu sosyal öğrenme süreçlerinin

işlemesi için bol miktarda fırsat sağlar. Bu kurama göre bireylerin statüsü yüksek, sıcak ve geliştirici modelleri taklit etme olasılıkları daha yüksektir. Bu nedenle ailede yetkin, güçlü, sevgi dolu olan aile üyelerinin güçlü modeller olması daha olasıdır. Kardeşlerin aynı zamanda kendinden büyük ve aynı cinsiyette olanı model almasının da daha yüksek olduğu sosyal öğrenme ilkelerinin varsayımlarındandır (McHale, Updegraff ve Feinberg, 2016; McHale, Updegraff ve Whiteman, 2012; Whiteman ve diğerleri, 2011). Görüldüğü üzere kişilerin aile içinde buldukları konum kardeş ilişkilerini de etkilemektedir. Kardeş ilişkilerine bu boyutta bakacak olursak ilk aklımıza gelen Adler'in kişilik gelişimi kuramında öne sürdüğü teorileri olacaktır. Bu kuramın varsayımlarına göre kardeşler ailedeki konumlarına göre farklı deneyimler yaşarlar. Çocukluktan başlayarak gençler, ebeveynleri tarafından kendilerine nasıl davranıldığına, özellikle de kardeşlerine göre kendilerine nasıl davranıldığına bağlı olarak ortaya çıkan aşağılık duygularına karşı çabalarlar. Bu şekilde oluşan rekabet ve aşağılık duyguları bireylerin duygusal gelişiminin yanı sıra kardeş ve aile dinamiklerinin merkezinde de yer alır. Aile içinde yer alan karşılaştırmalar (Santos, 2021), güç dinamikleri ve kardeş rekabeti kişilik üzerinde oldukça etkilidir (McHale ve diğerleri, 2016; McHale ve diğerleri, 2012; Whiteman ve diğerleri, 2011). Sulloway ise kardeşlerin bulunduğu konumun kardeş rekabetini en aza indirmeye hizmet edeceğini ve kardeşlerin ailedeki kaynaklara erişimlerini en üst düzeye çıkarmak için benzersiz işler seçeceğini savunmaktadır. Ona göre, ebeveynlerin çocukları için kullandıkları kaynakların farklılığı, aynı ailedeki çocukların ebeveynlerinden yardım istemek için kullandıkları stratejilerdeki farklılıkları motive eder. İlk doğan çocuklar ebeveynlerinin inançlarını, tutumlarını ve kişilik özelliklerini yansıttığı için sonradan doğanlardan farklı bir yardım stratejisi kullanır (Michalski ve Shackelford, 2002; Whiteman ve diğerleri, 2011). Ayrıca ebeveynler, ilk doğanlarla anne baba olmayı tecrübe ettikleri için yetiştirme konusunda da birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Freud'a göre özellikle erken çocukluk döneminde ebeveynlerin sorunlarla baş etme biçimlerinin, bireylerin kişilik özelliklerini şekillendirmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Sadece ebeveynlerin değil aynı zamanda kardeş ilişkilerinin de bireylerin karakter oluşumunu ve nesne ilişkilerini belirlediği savunulmaktadır (McHale ve diğerleri, 2016).

Kardeş ilişkilerinin kişiliği olumlu veya olumsuz yönlerden etkilediği kuramcılarının ortaya attıkları varsayımlar ile mevcuttur. Literatürde bu konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında kardeş etkileşiminin arkadaşlık ilişkilerini artırdığı (Kramer ve Kowal, 2005), sosyal destek kaynağı olduğu (Begun, 1995; Oct ve Bedford, 1998), özellikle yaşlılık döneminde yalnızlık duygusunu azalttığı (Van-Volkom, 2006), benlik saygısını artırdığı (Borchet, Lewandowska-Walter, Połomski, Pęplińska ve Hooper, 2020; Conger ve Little, 2010), empatiyle ilişkili olduğu (Conger ve Little, 2010; Lam, Solmeyer ve McHale, 2012), özgüven duygusunu geliştirdiği (Goel Manisha ve Aggarwal Preeti, 2012), kardeş çatışmasını etkilediği (Bedford, Volling ve Avioli, 2000; Lam ve diğerleri, 2012; McHale ve diğerleri, 2016) ve sos-

yal becerileri artırarak kişilerarası ilişkiler için önemli bir tecrübe sağladığı ayrıca güven, farklılıkları kabul etme, açık iletişim ve duyguların açık ifadesi gibi becerilerin gelişmesine katkı sağladığı (Bedford ve diğerleri, 2000) görülmüştür. Bu çalışmalar doğrultusunda kardeşi olmayan çocukların kişilik özelliklerinin hangi faktörlerden etkilendiği sorusu merak konusu olmaktadır. Adler'in bu soruyu açıklarken kullandığı argümanlardan birisi "doğum sırası" dır. Ona göre ilk çocuk, ortanca çocuk, en küçük çocuk ve tek çocuğun belirgin özellikleri bulunmaktadır. Aile içinde tek çocuk aile içinde ilginin tümünü üstüne çeken, başkalarına bağımlı, yüksek benlik algısına sahip ve şımartılmaya meyilli bir konumdadır (Kararımak ve Aydoğan, 2017). Bu şekilde yetiştirilen tek çocuklar çoğunlukla yetişkinler ile vakit geçirdikleri için akranlarıyla olan sosyal becerilerinde zayıf kalabilirler. Aynı şekilde Kocatürk (2021)'ün yetişkinler ile yaptığı çalışmada tek çocukların akran ilişkilerinde seçici davranması, genellikle yalnız kalması ve sosyal ilişkilerinin yetersiz olması bu durumu doğrulamaktadır.

Kişilik, belli aşamaları olan ve uzun bir süreç gerektiren bir yapıdan oluşmaktadır. Gelişim dönemleri bu sürecin bir parçasıdır. Kişiliği açıklayan kuramlar incelendiğinde genç yetişkinlik döneminde kişiliğin oturduğunu ve kararlı bir hal aldığını vurgulayan kuramcılar ön plana çıkmaktadır. Kişiliğin 0-6 yaş arasında oluştuğunu söyleyen ancak genital dönemde tanımlanabilir duruma geldiğini açıklayan Freud'a göre bu dönemde bireyler; kimlik kazanmaya, fiziksel ve ruhsal olarak değişen bedenine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca bu dönemde bireylerin arkadaşlık kurma, meslek hayatına atılma ve evlilik gibi konulara olan merakı artmaya başlamaktadır. Bireyler bu görevlerin başarıyla üstesinden geldiğinde sağlıklı bir kimlik geliştirebilmektedir. Yani üretken ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilen, duygusal olarak çevresinden bağımsız bir birey olabilmektedir. Ancak bu dönemde gelişim görevlerini yerine getiremezse rol çatışması yaşayabilmekte ve yetişkin bir bireyin davranışlarını göstermekte yetersiz kalabilmektedir. Aynı zamanda çevresiyle sevgi bağı kuramadığı için anlamlı ilişkiler geliştirmekte zorluk yaşayabilmektedir (Özgülük ve Öztömür, 2017). Dolayısıyla bu bireylerde içe kapanma, yalnızlık ve özgüven eksikliği görülebilir. Ancak yapılan çalışmalarda kardeşi bulunan bireylerin bu süreçte kendilerini daha rahat ifade ederek ve dışadönük özellikler sergileyerek başarılı bir kimlik oluşturdukları ortaya çıkmıştır. (Bedford ve diğerleri, 2000). Adler de Freud gibi kişilik gelişiminde erken dönem yaşantılarının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle çocukluk döneminde yaşanan yetersizlik duyguları ile başa çıkabilmek önemlidir. Kişiler yaşamlarında bu durumla başa çıkabilmek adına çeşitli yollar geliştirirler. Bu yollardan biri de bireylerin oluşturduğu yaşam stildir. Çevresel koşullar, kalıtsal özellikler ve bireyin yaratıcı gücü yaşam stiline şekillenmesinde etkili olmaktadır. Yaşam stili esnek olan kişiler yaşamlarını değiştirecek ve ilişkilerini geliştirecek yollar ararlar. Ancak yaşam stili değişmez olanlar çevreyle uyum sağlama konusunda güçlük yaşarlar. Bu noktada bireyi daha iyi tanımak için yaşam amaçlarını da anlamının

gerekli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca ona göre yaş ilerledikçe bireyler kişiliklerini daha net tanımlamakta ve davranışlarının bu doğrultuda daha anlaşılabilir olmasını sağlamaktadır (Kararımak ve Aydoğan, 2017).

Bu bilgiler ışığında bu çalışmada genç yetişkinlik döneminde olan bireylerde tek çocuk olmanın kişilik özelliklerine nasıl yansıdığına incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmanın tek çocuk olma konusunda sınırlı olan literatüre katkı sağlayacağı ve tek çocuklarla çalışan ruh sağlığı uzmanlarına uygulamaları bakımından destek olacağı düşünülmektedir. Araştırma doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aramıştır:

- Tek çocuk olan genç yetişkinlere göre ailede tek çocuk olmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir?
- Tek çocuk olan genç yetişkinlere göre ailenin tek çocuğu olmak bireylerin kişilik gelişimine nasıl yansımaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli, bireylerin bakış açılarını buldukları bağlamlarda inceleyerek insanların yaşamlarının karmaşıklığını anlamayı içeren nitel araştırma modelidir (Heppner, Wampold ve Kivlighan, 2008). Nitel araştırmada gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılmaktadır. Ayrıca olayların doğal ortamda gerçekçi bir şekilde ortaya konmasını sağlayan bir süreç izlenmektedir (Büyüköztürk, 2010). Bu araştırmada da ailenin tek çocuğu olan bireyler kendi deneyimlerini birinci ağızdan araştırmacıya aktardığı ve bu nedenle de gerçeği tam olarak yansıttığı düşünüldüğü için bu model tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmada örneklem grubunu belirlemek adına amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden biri olan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemi, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasını sağlamaktadır (Büyüköztürk, 2010). Kartopu örnekleme yönteminde ise ölçüt alınan özelliğe uygun bireylerin bulunması için bu özellikteki bir bireyle temas kurulması ve bu bireyin yardımıyla diğer bireylerle görüşüp zincirleme olarak örneklem grubunun oluşturulması amaçlanmaktadır (Kılıç, 2013). Bu örnekleme yöntemi evreni oluşturan birimlere ulaşmanın zor olduğu ya da evren hakkındaki bilgilerin eksik olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Bu yöntem zengin veri sağlayabilecek kişilere odaklanmakta ve evrene bu kişileri takip ederek ulaşmaktadır (Baltacı, 2018).

Araştırmanın çalışma grubu genç yetişkinlik döneminde tek çocuk olan 4 erkek 6 kadın toplam 10 kişiden oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünden çok seçilen durumların bilgi yüklü oluşu, derinliği, araştırmacının gözlem yeteneği ile analitik becerilerinin varlığı dikkat çekmektedir (Baltacı, 2018; Sandelowski, 1986). Örneklemin büyüklüğü daha çok bilginin doygunluğa ulaşması yani bilgilerin kendini tekrar etmesi ile belirlenir (Baltacı, 2018). Araştırmanın örneklemini oluşturan 10 kişinin görüşme sorularına benzer ifadelerde bulunmaları üzerine araştırmacılar tarafından verilerin doygunluğa ulaştığı varsayılmıştır.

Araştırmaya katılan üç katılımcı lise mezunu, bir katılımcı ön lisans mezunu, iki katılımcı rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde lisansüstü eğitim görmekte, üç katılımcı sosyal bilgiler öğretmenliği, İngilizce mütercim tercümanlık, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünde öğrenim görmekte ve bir katılımcı da okul öncesi öğretmenliği bölümünden mezundur. Katılımcıların 3'ü evli, 7'si bekadır. Katılımcıların yaş ortalaması 25.9'dur

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma formu geliştirildikten sonra alan uzmanı olan üç kişiye iletilerek araştırmaya uygunluğu açısından değerlendirilmesi istenmiş ve dönütler alınmıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra nihai görüşme formu oluşturulmuştur. Formda yer alan sorular: "Aileniz ile ilişkileriniz nasıldır, ailede tek çocuk olmak nasıl bir duygu ve avantajları/dezavantajları nelerdir, sahip olduğunuz kişilik özelliklerinizi düşündüğünüzde sizce tek çocuk olmak kişilik gelişiminizi nasıl etkiledi?" şeklindedir.

Görüşme Süreci

Araştırma kapsamında 19-35 yaş aralığında ailenin tek çocuğu olan bireyler ile çevrimiçi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde katılımcılara öncelikle araştırma hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Araştırmaya gönüllü olmak isteyenler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme başlamadan önce katılımcılara ses kayıtlarının alınacağı bilgisi verilmiş ve onayları alınmıştır.

Verilerin Analizi

Yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen ve ses kayıt cihazına kaydedilen veriler daha sonra yazıya geçirilmiştir. Verilerin analiz sürecinde nitel araştırmalarda kullanılan 'içerik analizi' yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, metin içerisinde tanımlanan belirli kelimelerden sistemli ve tarafsız anlamlar çıkarmak

için kullanılan bir araştırma tekniğidir (Stone ve ark. 1966: 213; Akt. Koçak ve Arun, 2013).

İçerik analizi, metin veya metinlerden bir kümenin içindeki belli kelimelerin varlığını belirlemeye yönelik yapılıdır. Araştırmacılar tarafından bu kelimelerin varlığı, anlamları ve ilişkileri belirlenir. Analiz yoluyla metinlerdeki mesajlara ilişkin çıkarımlar oluşturulur. Metinler yalnızca kitap, kitap bölümü veya gazete yazılarından değil aynı zamanda görüşmelerden, tartışmalardan ve konuşmalardan da elde edilebilir. Analiz edilen bir metinde veriler kodlanır ve anlamlı temalar oluşturulur (Büyüköztürk, 2010). Bu çalışmada ise öncelikle görüşmelerden elde edilen deşifreler yazıya geçirilmiş ve 13 sayfalık bir metin elde edilmiştir. Bu metindeki anlamlı kelimeler kodlanmıştır. Kodlanan kelimelerin anlamı genişletilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Sonrasında temalar altındaki yer alan her bir koda ilişkin önemli ölçüde temsil gücüne sahip olan ifadeler doğrudan alıntı cümlelerle verilmiştir. Katılımcılardan doğrudan alıntılarda kodlama olarak cinsiyetleri ve katılımcı sıra numaraları kullanılmıştır.

Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Verilerin analizinin ardından ortaya çıkan tema ve kodların kavramsal kategorileri araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular tartışılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman (1994)’in önerdiği güvenilirlik formülü (Güvenirlik=Görüş Birliği/ (Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği %80 olarak bulunmuştur.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Etik Değerlendirmeyi Yapan Kurul Adı: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu

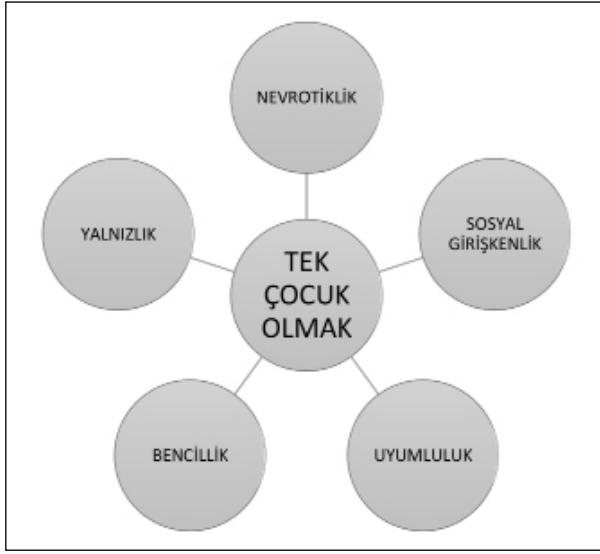
Etik Değerlendirme Kararının Tarihi: 24.06.2021

Etik Değerlendirme Belgesi Sayı Numarası: 2021/4/7

BULGULAR

Araştırma kapsamında ailede tek çocuk olan bireylerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda 5 tema ortaya

çıkıştır. Ailede tek çocuk olma ana temasının altında yer alan beş alt temadan yalnızlığa ilişkin kodlar yalnız kalmak, tek olmak, desteksiz olma; bencillığe ilişkin kodlar paylaşmayı sevmeme, cimrilik, kıskançlık; nevrotikliğe ilişkin kodlar içine kapanık, boşlukta hissetmek, karamsarlık, güvensiz olma, şüpheli olma, sinirli olma, inatçılık; uyumluluğa ilişkin kodlar rahat olma, güven duyma, pozitif olma, duygusallık, paylaşmayı sevmeme; sosyal girişkenliğe ilişkin kodlar girişkenlik, özgüvenli olma, dışadönük olma, kolay iletişim kurma şeklinde ortaya çıkmıştır. Temalar aşağıda verilen şekilde yer almaktadır.

Tek Çocuk Olmaya İlişkin Temalar

Yalnızlık Teması: Katılımcıların görüşlerinden elde edilen izlenimlere göre ailede tek çocuk olmanın getirdiği yalnızlık duygusu daha çok olumsuz şekilde nitelendirilmiştir. Dolayısıyla yalnızlık teması altında “yalnız kalmak, tek olmak, desteksiz olma” kodları ortaya çıkmıştır.

KK8: Ailenin tek çocuğu olmak çok büyük bir eksiklik. Hayat boyu hep yalnızsın. Annemle babam ben doğmadan önce ayrılmışlar. Annem hep çalıştı ve ben hep yalnızdım. Kardeşimin olmamasından ziyade annem de ortada yoktu. Ben genellikle anneannelerde ya da teyzelerde kalırdım. Kardeşimin olmasını istedim. Şu anda çocuklarımla teyzesi ya da dayısı olmadığı için üzülüyorum. Bence hiç güzel bir şey değil. Büyük bir boşluk var ve bu boşluğu hep dışarıda kapatmaya düşünüyorsun. Çocuklarımla olduğunda çok sıkıntı çektim ama onları kardeşsiz bırakmayı hiç düşünmedim.

KK9: Benim yaşadığım yerde hep üç beş kardeşli arkadaşlarım vardı. Onlara çok imreniyorum, birbirlerine arka çıkarlardı. Bir şey olurdu hep kendimi ezik gibi hissedirdim. Eve hiç girmek istemezdim. Çünkü dışarıda hep bir kalabalık vardı ama evde hiç kimse yoktu. Hep dışarıda olmayı isterdim. Ailenin tek çocuğu olmak özellikle evlendikten sonra da çok kötü oluyor. Mesela eşinizin kardeşleri var ve aile ile paylaşmadığı şeyleri kardeşleri ile paylaşıyor. Sen de onun kardeşleri ile bir şeyler paylaşıyorsun ama onlar sana kardeşi gibi davranamıyor. Çünkü onlar bir aile sen dışarıdan bir insansın. Ne olursa olsun bir **yalnızlık** duygusu oluyor. Evlilikte bir sorun oluyor insan anne arıyor ya da bir kardeş arıyor ama **yalnızsın**.

EK7: Genelde evde yalnız başına takılmayı seven biriyim. Annemin ilgilendiği tek insan benim ama baktığımda ailede tek çocuk olmanın dezavantajı daha fazla. Çünkü genelde evde yalnız kalıyordum. Ben biraz sessiz ve **yalnız** biriyim. İnsanlar benimle muhatap olmasın diye düşünen biriyim. İnsanların benimle konuşması çok geriyor.

KK10: Ailemin tek çocuğu olmak küçükken güzel bir duyguydu ama büyüdüğün zaman insan yanında bir kardeşi olsun istiyor. Kardeşi olanları gördükçe onlara özeniyorum. Çok isterdim kardeşimin olmasını. Çünkü insan büyüdükçe yanında bir destek arıyor. İnsan büyüdükçe yalnız kalabiliyor ama genelde akrabalar bizim evde toplanırdı ve kalabalık olurdu. Ben bazen tek başıma kalmayı isterdim. Çünkü **yalnızlığa** alıştım. Yalnız kaldığımda birileri olsun istemiyorum. Yalnız kalacağım bir alan arıyorum.

EK3: Annem ve babamın çok fazla kardeşi var. Bu yüzden benim de çok fazla kuzenim var. Hepsi ile aram iyidir ama bir kardeşin yerini tutamaz. Ailede tek çocuk olmak **yalnızlık** duygusunu geliştiriyor.

KK2: Ailenin tek çocuğu olmak küçükken eksikliğini hissettiğim bir durum değildi. Büyüdükçe özellikle ergenlik döneminde arkadaşlarımın kardeşleri ile vakit geçirdiğini gördüğümde aslında kardeşim olsa iyi olabilirdi diye düşündüğüm oldu. Ama hiçbir zaman kardeş konusunda ailemi sorgulamadım. Şu anda kardeşim olsa iyi olabilir diye düşünüyorum. Çünkü bir **destek** istiyorum. Her zaman arkadaşlarımdan o **desteği** göremiyorum.

Nevrotiklik Teması: Bu tema belirlenirken beş faktörlü kişilik kuramından yararlanılmıştır. Katılımcıların söylemlerinden hareketle “içine kapanık, boşlukta hissetmek, karamsarlık, güvensiz olma, şüpheli olma, sinirli olma, inatçılık” kodları ortaya çıkmıştır.

EK5: Çok fazla düşünürüm tartışırım kendi içimde. Düşüncelerimi hislerimi kardeşimle abimle ya da ablamla paylaşmak isterdim. Fazlasıyla **içekapanık** bir insanım.

KK4: Yalnız büyüdüğüm için **karamsar** bir tarafım var. Çünkü insan kendiyile kaldığında olumsuz düşüncelerde boğulabiliyor. Kardeşim olsaydı bu duruma düşmeme engel olabilirdi. Daha eğlenceli daha dışadönük olabilirdim.

KK9: Annem ve babam kötü bir ayrılık yaşadılar. Babam evlendi. Bu yüzden ben de güven problemi yaşıyorum. İnsanlara çok zor güvenen bir insanım. İnsanlarla ilişkilerim de pek fazla iyi değildir. Hep bir **şüpheli** yaklaşırım. **Karamsar** tarafım çok baskın. Bu kişi bana bu şekilde davranıyor ama altında ne var acaba derim.

EK7: Bir kardeşim olsaydı bu kadar **içine kapanık** bir insan olmazdım diye düşünüyorum.

Bencilik Teması: Bu tema altında katılımcıların söylemlerinden hareketle “paylaşmayı sevmeme, cimrilik, kıskançlık” kodları ortaya çıkmıştır.

KK10: Ben **paylaşımçı** bir insanım ama bir şeyleri kendim yapmayı daha çok seviyorum. Birileri ile ortak bir çalışma yürütme konusunda zorlanıyorum. Çünkü hep tek başıma karar alırdım. Üniversiteye gittiğim zamanlar dört kişilik bir odada kalmıştım ve çok zorlanmıştım. Birisi ile aynı odayı **paylaşmak**, bir şeyleri **paylaşmak** zor gelmişti. Bu nedenle paylaşım yönünden kişiliğimi çok etkiledi.

KK9: **Paylaşım** yapmayı hiç sevmiyorum. Çok fazla aşamadım bu durumu. Özellikle maddiyat durumunda bazen **cimri** de yapabiliyor sizi. Kalabalık ortamları pek fazla sevmiyorum. Düzenim bozulsun istemiyorum çünkü daha önce kimse tarafından bozulmamış. Kuzenlerimle bile uzakta yaşadığımız için senede bir defa görüşürüm. Onlara gittiğimde genellikle en az iki kişi olurlardı ve çok rahatlardı. Ama benim bir eşyama dokunsalar çıldırırım diye düşünürdüm.

EK3: Oldukça **kıskanç** biriyim ama aileme karşı değilim. Sevdiğim kişiyle her şeyimi paylaşırım, sevmediğim kişiyle de hiçbir şeyimi paylaşmam. Arkadaşlarımın genelde pek bir şeyini kıskanmam ama kardeş konusunda konuştuklarında onları kıskanırım. Genelde tek veya iki kişilik oynanan oyunları bilirim. Çünkü kardeşim yok.

KK2: **Paylaşmayı** sevmiyorum. Örneğin aileme üniversiteye gittiğimde tek başıma kalmak istediğimi söyledim. Onlar da beni yalnız bırakmak istemedi. Yurda çıkmamı istediler. Ben de yurt odasını bir başkasıyla paylaşmayı hiç düşünemedim. Ailenin tek çocuğu olmak **kıskançlık** konusunda da yansımış olabilir. Özellikle annem ve babamı başkasıyla paylaşmak istemem, onları kıskanırım.

Uyumluluk Teması: Bu tema belirlenirken beş faktörlü kişilik kuramından yararlanılmıştır. Katılımcıların söylemlerinden hareketle “rahat olma, güven duyma, pozitif olma, duygusallık, paylaşmayı sevmeme” kodları ortaya çıkmıştır.

KK2: Evde genellikle benim başarım kutlanıyor, başarısız olduğumda da herhangi bir eleştiriyeye maruz kalmıyorum. Kardeşin yapıyor sen niye yapamadın gibi bir durumla karşılaşmıyorum. Evde biraz daha kendimi **rahat** hissediyorum.

.... Kimseyi **yargılamıyorum**. Çevremde **dışlanan** birisini gördüğümde onunla ben konuşuyorum. Ben bunu gördüğümde yanlış buluyorum. Belki de annem ve babam insanları çok fazla **yargıladıkları** için onlara ters olarak bu şekilde oldu.

KK6: Ben köy yerinde büyüdüğüm için tüm kuzenlerimle birlikte büyüdüm. Kuzenlerim birkaç kardeşti, sadece bir amcamın oğlu ailede tek çocuktuk. Onlarla eşyalarımı **paylaşırdım**. Çamurdan yaptığımız kurabiyeleri bile **paylaşırdık**. Tabi ailemin bu konuda katkısı vardır. Benim çocuklarım da **paylaşmayı** seviyorlar.

... Ben mahallede büyüdüm, insanlara **güveniyordum**. Ailem de çevreye güveniyordu. Kötülüğün çok az olduğu bir hayat sürdüm.

Sosyal Girişkenlik Teması: Bu tema belirlenirken beş faktörlü kişilik kuramından yararlanılmıştır. Katılımcıların söylemlerinden hareketle “girişkenlik, özgüvenli olma, dışadönük olma, kolay iletişim kurma” kodları ortaya çıkmıştır.

KK9: Ben çok fazla **anlatmayı seven** bir insanım. Bunun zararını da gördüm. Çevreme baktığımda insanlar genellikle bir kız kardeşine anlatıyorlar durumlarını. Bu noktalarda insan kardeş arıyor.

KK10: Çoğunlukla her şeyi kendim yaparım, bunu küçük yaşta öğrendiğim için insanlarla çok **kolay iletişim kurarım**. Daha **dışadönük** bir yapım var. Ayrıca bir ortama girdiğimde fark edilmeyi isterim çünkü ilgiyi severim.

EK7: Aile içerisinde yaşıma yakın kimse olmadığı için anlattığım şeyler tam anlaşılıyor gibi hissediyorum. Evin içinde yaşıma yakın birisini arıyorum. Çok **arkadaş canlısı** bir insan da değilim.

KK8: Ailenin tek çocuğu olmak benim **özgüvenli** olmamı sağladı. Hayatta isteyip de alamadığım pek bir şey olmadı. Her işimi her zaman kendim yaptım. Ayrıca tek olduğunda daha güçlü olabiliyorsun. Yalnız kalmayı göze alabiliyorsun. Evde söz hakkının bana da düşmesi özgüvenimi artırdı diyebilirim.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin tek çocuk olma ile ilgili deneyimleri incelenmiştir. Araştırma kapsamında ailenin tek çocuğu olan dört erkek altı kadın katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde araştırmacılar tarafından hazırlanan ve üç sorudan oluşan yarı yapılandır-

rılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bireyler ailede tek çocuk olmanın kişilere-rası ilişkilerini nasıl etkilediğine, kendilerini bir kardeşin yokluğu nedeniyle nasıl hissettiklerine ve hayatlarını hangi yönlerden etkilediğine dair düşüncelerini dile getirmişlerdir. Görüşmelerin kayıtları deşifre edilmiş ve araştırmacı tarafından yazıya geçirilen deşifrelerde yer alan veriler nitel araştırma modellerinden içerik analizi modeli kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucunda on üç sayfalık bir metin elde edilmiştir. Bu metindeki anlamlı kelimeler kodlanmıştır. Kodlanan kelimele-rin anlamı genişletilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizinin ardından ortaya çıkan tema ve kodların kavramsal kategorileri araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırma sonucunda tek çocuk olma ana temasının altında yer alan beş alt temadan yalnızlığa ilişkin kodlar yalnız kalmak, tek olmak, desteksiz olma; bencillığe ilişkin kodlar paylaşmayı sevmeme, cimrilik, kıskançlık; nevro-tikliğe ilişkin kodlar içine kapanık, boşlukta hissetmek, karamsarlık, güvensiz olma, şüpheli olma, sinirli olma, inatçılık; uyumluluğa ilişkin kodlar rahat olma, güven duyma, pozitif olma, duygusallık, paylaşmayı sevmeme; sosyal girişkenliğe ilişkin kodlar girişkenlik, özgüvenli olma, dışadönük olma, kolay iletişim kurma şeklinde ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların birçoğu bir kardeşin yoksunluğu sonucunda kendilerini genel-likle yalnız hissettiklerini, sosyal ve duygusal anlamda bir desteğe ihtiyaç duyduklarını, geleceğe dair kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Kocatürk (2021)'ün yaşları 20 ila 26 arasında değişen yetişkinlik dönemindeki ailenin tek çocuğu olan on kişi ile yapmış olduğu çalışmada da tek çocukların yalnızlığı kardeşle ilişkilendirmeleri, ileri yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde tek çocuk olmanın kaygı verici bir unsur olduğunu dile getirmeleri bu yargıyı destekler niteliktedir.

Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre ise tek çocuklar için küçümseyici, benmerkezci, kavgacı, şımarık gibi kalıp yargı olan ifadelerin kullanılması dikkat çekmektedir (Blake, 2015). Tanımlanan bu özelliklerin araştırmada ortaya çıkan bencillik temasının kodları ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak Kocatürk (2021)'ün yetişkin tek çocuklarla yapmış olduğu çalışmaya göre tek çocuklar yaşıntılarını bu kalıp yargılara ters bir biçimde olumlu olarak değerlendirmekte ve aynı zamanda bu özellikleri her çocukta olabilecek özellikler olarak görmektedir.

Tek çocuklar arkadaş seçiminde titiz davrandığını belirtmekte ve yakın arkadaşlığa daha fazla değer vermektedir. Aile içinde tek başına büyümenin arkadaşlık ilişkisi kurmada zorluk oluşturduğunu ifade etmekte ve arkadaşlık kurmada yaşanan zorluğun yetişme sürecinde sürekli yetişkinlerle etkileşim halinde olmaya bağlanmaktadır. Arkadaşlık ilişkilerinde genellikle seçici olduklarını belirtmişler ve herkese güven duymadıklarını dile getirmişlerdir. Esasında çocuklukta yaşanan yalnızlığın arkadaşlık ilişkisine verilen değere yansıdığı düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Katılımcılar eğer kardeşleri olsaydı kendilerini daha az yalnız hissedeceklerini, onunla duygusal paylaşımlarda bulunacağını, güven duyacağı birinin

olacağını, arkadaşlık ilişkilerinde gereksiz aşırı durumlardan kaçınacağını, paylaşmayı öğreneceğini, sosyal ilişkilerinin daha sağlıklı olacağını, özgüvenlerinin daha fazla olacağını aktarmışlardır (Kocatürk, 2021). Bu çalışma araştırma sonucunda ailenin tek çocuğu olan katılımcılardan elde edilen verilerle tutarlılık göstermektedir.

Aynı zamanda Adler'e göre tek çocuk aile içinde ilginin tümünü üstüne çeken, başkalarına bağımlı, yüksek benlik algısına sahip ve şımartılmaya meyilli bir konumdadır (Karairmak ve Aydoğan, 2017). Bu şekilde yetiştirilen tek çocuklar çoğunlukla yetişkinler ile vakit geçirdikleri için akranlarıyla olan sosyal becerilerinde zayıf kalabilirler. Arkadaşlarıyla paylaşımında bulunmaktan hoşlanmayan, bir topluluğa katıldığında ilgiyi üstünde toplamak isteyen tek çocuklar beklentilerine karşılık bulamayınca içe kapanık bir hal alabilirler. Bu durumda toplum tarafından bakıldığında soğuk ve şımarık olarak görülebilirler. Benzer şekilde bu çalışmada da tek çocukların bir kısmında soğukluk, içine kapanık olma, şüphencilik gibi özelliklerin ortaya çıktığı gözlenmiştir. Karaboğa ve Eker (2018)'in ergenlerle yaptığı çalışmada tek çocuk olan ergenlerin 2 ve üstü kardeşi olan ergenlere oranla düşmanlık/saldırganlık düzeyinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedeni olarak da ergenin ailenin tek çocuğu olduğu için ailede gösterilen sevgi ve sıcaklığın tek sahibi olması ve ergenlik yıllarında istenilen derecede karşılanamaması gösterilmiştir. Bu çalışma araştırma sonuçlarıyla paralellik taşımaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların bir kısmı kendini sosyal, özgüvenli ve dışadönük olarak tanımlamaktadır. Avustralya'da yapılan bir çalışmada, ABD meclisinde yer alan Cumhuriyetçi, Demokrat ve Bağımsız partilere oy veren aile içinde tek çocuk olan üyelerin kişilik özellikleri araştırılmıştır. Çıkan sonuçlara göre tek çocuk olan üyelerin sosyallik bakımından diğer bireylerden farkının bulunmaması bu yargıyı desteklemektedir (Day, 1991). Ayrıca Polit, R. Nuttall ve E. Nuttall (2015)'in yaptığı çalışmada da tek çocukların kişiler arası uyum açısından diğer çocuklara göre pek farkının bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu duruma ek olarak başarılı olmaya daha fazla meyilli olduklarının da altı çizilmiştir (Polit ve Fabio, 1987). Ayan (2017)'in lise öğrencileriyle yapmış olduğu özyeterlik ve öfke düzeyi çalışmasında ailenin tek çocuğu olan öğrencilerin özyeterlik ve öfke kontrol düzeylerinin diğer öğrencilerden daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin ailede tek çocuk olmaları sebebiyle onlara yeterince dikkat ve özen gösterilmesi, daha fazla çaba ve itina ile yetiştirilmesi bu durumun nedeni olarak belirtilmiştir.

Araştırma sonucunda katılımcıların azınlığı kendisini rahat, pozitif, duygusal ve paylaşmayı seven olarak tanımlamıştır. Bu özellikler uyumluluk temasının kodları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yang ve diğerleri (2017)'nin yaptığı çalışmaya göre tek çocukların beyin işleyişlerine ve davranışlarına bakılarak elde edilen uyumluluk puanlarının diğer çocuklara oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Benzer şekilde üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ailede ilk çocuk, ortanca çocuk ve son çocuk olan öğrencilerin merhamet puanlarının ailede tek

çocuk olan öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öztan-Ulusoy ve diğerleri (2018)' nin ebeveynlere bağlanma ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmada uzlaşabilirlik kişilik özelliğinin kardeş sayısı arttıkça artış gösterdiği bulunmuştur. Genellikle kardeş sayısının dört üstü olanların uzlaşabilirlik puanlarının yüksek olması, Türk kültüründe kardeş sayısının artması ile aile içinde paylaşımın artması arasında bağ kurulmuştur. Bu çalışmaların araştırma sonuçlarıyla tutarlılık gösterdiği düşünülmektedir. Ancak öğretmen adaylarıyla yapılan bir çalışmada ailenin tek çocuğu olan öğretmen adaylarının kendini olumlu şekilde algılama, kabul edebilme, saygı duyma ve duygusal farkındalığın gelişmesi gibi kişisel yönelimlerinin diğerlerine oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Ailede ve çevrede tek çocuk olmaları nedeniyle daha fazla önemsenmeleri, özen gösterilmeleri ve desteklenmeleri bu duruma olanak sağlayabilir (Erden-İmamoğlu, 2013). Bu çalışmanın ise ailede tek çocuk olmanın olumlu yanını içerdiği gözlenmiştir.

Adler'e göre çocukluktan başlayarak gençler, ebeveynleri tarafından kendilerine nasıl davranıldığına, özellikle de kardeşlerine göre kendilerine nasıl davranıldığına bağlı olarak ortaya çıkan aşağılık duygularına karşı çabalarlar. Bu şekilde oluşan rekabet ve aşağılık duyguları bireylerin duygusal gelişiminin yanı sıra kardeş ve aile dinamiklerinin merkezinde de yer alır. Aile içinde yer alan karşılaştırmalar, güç dinamikleri ve kardeş rekabeti kişilik üzerinde oldukça etkilidir (McHale ve diğerleri, 2016; McHale ve diğerleri, 2012; Whiteman ve diğerleri, 2011). Goel ve Aggarwal (2012) çocukların sosyal hayatı öncelikle aile içinde keşfettiğini, kardeşiyle paylaşmayı, oynamayı, rekabet etmeyi ve bu şekilde dışarıda nasıl davranması gerektiğini öğrendiğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla tek çocukların bu yaşantısal deneyimlere sahip olmadığı için sosyal hayatta daha fazla zorlandıklarını açıklamışlardır. Bu düşüncelerini ailenin tek çocuğu olan bireyler ile ilgili yaptıkları çalışmada, kardeşi olanların tek çocuklara oranla daha özgüvenli olduğunu ortaya koyarak desteklemişlerdir.

Araştırma sonuçlarına paralel bir şekilde ailenin tek çocuğu olan danışanlar ile çalışan ruh sağlığı uzmanlarının bu temalar çerçevesinde olumsuz özellikleri göz önünde bulundurması ve bireylerin bu özellikleriyle ilgili farkındalık kazanmasına yardımcı olması önerilebilir. Ayrıca kardeşi olmayan öğrencilerle ilgilenen öğretmenler sınıf içerisinde uyumu sağlamak amacıyla kaynaştırıcı etkinlikler düzenleyebilir ve ruh sağlığı uzmanları ile bu konuda çalışmalar yapabilir. Yine araştırmacılar farklı gelişim dönemlerinde yer alan örneklerde benzer bir araştırmayı tekrar edebilir. Aynı şekilde araştırmada ortaya çıkan nevroz ve yalnızlık temasına ilişkin çalışmaların azlığı göze çarpmaktadır. Halbuki bu çalışmada yalnızlık ile ilgili birçok bulgu elde edilmiştir ve ailede tek çocuk olmanın getirdiği yalnızlık duygusunun ön görülebilir bir gerçek olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle tek çocuk olmanın nevroz ve yalnızlık özellikleri ile ilişkisi araştırılabilir. Ayrıca ailede gerçek doğum sırasının yanı sıra psikolojik doğum sırasının da önem teş-

kil ettiği çalışmalarla desteklenmiştir. Dolayısıyla anne baba tutumunun da kişilik özelliklerini etkilediği düşünüldüğünde kişilik çalışmalarının hem kardeş ilişkisine hem de ebeveyn tutumuna yönelik yapılması önerilebilir.

SINIRLILIKLAR

Araştırmanın nitel model kullanılarak yapılması, elde edilen verilerin detaylı bir şekilde bilgi vermesine karşın örneklem sayısının az olması çalışmanın genellebilirlik açısından sınırlı olmasına neden olmuştur. Örneklem sayısı artırılarak daha fazla veriye ulaşılabilir. Bu sayede derinlemesine bilgi elde edilebilir. Ayrıca örneklem grubunun sadece genç yetişkinlik dönemini kapsaması da bir sınırlılık olarak söylenebilir.

Yazar Katkı Oranları:

Çalışmanın Tasarlanması: RA (%60), DGK (%40)

Veri Toplanması: RA (%80), (DGK %20)

Veri Analizi: RA (%60), DGK (%40)

Makalenin Yazımı: RA (%60), DGK (%40)

Makalenin Gönderimi ve Revizyonu: RA (%70), DGK (%30)

KAYNAKLAR

- Agger, E. M. (1988). Psychoanalytic perspectives on sibling relationships. *Psychoanalytic Inquiry*, 8(1), 3-30.
- Attepe, S. (2010). Anne baba kaybının çocuklar üzerindeki etkileri. *Aile ve Toplum*, 6(23), 23-28.
- Ayan, A. (2017). Yalnızlık ve utangaçlık düzeyinin özyeterlik ve öfke kontrolü üzerine etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (1), 87-108.
- Aydiner-Boylu, A. ve Öztop, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyoekonomi*, 19 (19), 208-220.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bedford, V. H., Volling, B. L. ve Avioli, P. S. (2000). Positive consequences of sibling. *Aging*, 51(1), 53-69.
- Begun, A. L. (1995). Sibling relationships and foster care placements for young children. *Early Child Development and Care*, 106(1), 237-250.
- Black, B. ve Logan A. (1995). Link between communication patterns in mother-child, father-child and child-paper interactions and children's social status. *Child Development*, 66, 255-271.
- Blake, J. (1981). Population council wiley. *Source: Population and Development Review*, 7(1), 43-54.
- Borchet, J., Lewandowska-Walter, A., Połomski, P., Peplińska, A. ve Hooper, L. M. (2020). We are in this together: retrospective parentification, sibling relationships and self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*, 29(10), 2982-2991.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemAkademi
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cole, A. K. ve Kerns, K. A. (2001). Perceptions of sibling qualities and activities of early adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 21(2), 204-226.

- Conger, K. J. ve Little, W. M. (2010). Sibling relationships during the transition to adulthood. *Child Development Perspectives*, 4(2), 87-94.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan ve davranışı: psikolojide temel kavramlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Day, H.L. (1991). Is there any socially significant psychological difference in being an only child? the evidence from some adult behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 21(9), 754-773.
- Demir, S. ve Çelebi, Ş. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: nitel bir araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111-128.
- Dunn, J. (1988). Sibling influences on childhood development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 29(2), 119-127.
- Dunn, J. ve McGuire, S. (1992). Sibling and peer relationships in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33(1), 67-105.
- Dunn, J. ve Plomin, R. (1991). Why are siblings so different? the significance of differences in sibling experiences within the family. *Family Process*, 30(3), 271-283.
- Erden-İmamoğlu, S. (2013). Öğretmen adaylarının kendini gerçekleştirme bağlamında kişisel yönelimlerinin incelenmesi. *Education Sciences*, 8(1), 63-78.
- Fenton, N. (1928). The only child. *Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology*, 35(4), 546-556.
- Feyzioğlu, S. ve Kuşcuoğlu, C. (2011). Tek ebeveynli aileler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26 (26), 97-110.
- Goel, M. ve Aggarwal, P. (2012). A comparative study of self-confidence of single child and child with sibling. *International Journal of Research in Social Sciences*, 2(3),89-98.
- Gold, D. T. (1989). Sibling relationships in old age: a typology. *International Journal of Aging and Human Development*, 28(1), 37-51.
- Graham-Bermann, S. A., Cutler, S. E., Litzenberger, B. W. ve Schwartz, W. E. (1994). Perceived conflict and violence in childhood sibling relationships and later emotional adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8(1), 85-97.
- Heppner, P.P., Wambold, B.E. ve Kivlighan, D.M. (2008). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri*. (D.M. Siyez, Çev. ed.). Ankara: Mentis Yayıncılık
- Hoffman, L. W. (1991). The influence of the family environment on personality: accounting for sibling differences. *Psychological Bulletin*, 110(2), 187-203.
- Howe, N. ve Ross, H. S. (1990). Socialization, perspective-taking and the sibling relationship. *Developmental Psychology*, 26(1), 160-165.
- İşgör, İ. Y. (2017). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ve akademik başarının merhamet üzerindeki yordayıcı etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 82-99.
- Karaboğa, F. ve Eker, E. (2018). Ebeveyn reddi algısı yüksek olan ergenlerin bazı sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 4(1), 33-56.
- Kararımak, Ö. ve Aydoğan, D. (2017). Bireysel psikoloji: A. Adler. In D. Gençtanırım-Kurt ve E. Çetinkaya-Yıldız (Eds.), *Kişilik kuramları* (ss. 150-188). Ankara: PegemAkademi
- Kılıç, S. (2013). Örneklem yöntemleri . *Journal Of Mood Disorders*, 3(1), 44-6.
- Kocatürk, M. (2021). Yetişkin tek çocukların çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemi deneyimleri ile kişilerarası ilişkileri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 185-203.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2013). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Kramer, L. ve Kowal, A. K. (2005). Sibling relationship quality from birth to adolescence: the enduring contributions of friends. *Journal of Family Psychology*, 19(4), 503-511.
- Kullberg, M. L. J., Van-Schie C. C., Van-Sprang, E. D., Hartman, C.A., Van-Hemert, A. M., Penninx, B. W. J. H. ve Elzinga, B. M. (2021). Why some siblings thrive whereas others struggle: a within-family study on recollections of childhood parental bonding and current adult depressive and anxiety symptoms. *Journal of Affective Disorders*, 281, 413-421.
- Lam, C. B., Solmeyer, A. R. ve McHale, S. M. (2012). Sibling relationships and empathy across the transition to adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(12), 1657-1670.
- Lanther, R. P. (2007). Personality traits and sibling relationships in emerging adults. *Psychological Reports*, 100, 672-674.
- Mancillas, A. (2006). Challenging the stereotypes about only children: a review of the literature and implications for practice. *Journal of Counseling & Development*, 84(3), 268-275.
- McHale, S. M., Updegraff, K. A. ve Feinberg, M. E. (2016). Siblings of youth with autism spectrum disorders: theoretical perspectives on sibling relationships and individual adjustment. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46(2), 589-602.

- McHale, S. M., Updegraff, K. A. ve Whiteman, S. D. (2012). Sibling relationships and influences in childhood and adolescence. *Journal of Marriage and Family*, 74(5), 913-930.
- Menesini, E., Camodeca, M. ve Nocentini, A. (2010). Bullying among siblings: The role of personality and relational variables. *British Journal of Developmental Psychology*, 28(4), 921-939.
- Michalski, R. L. ve Shackelford, T. K. (2002). An attempted replication of the relationships between birth order and personality. *Journal of Research in Personality*, 36(2), 182-188.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moser, C. J., Jones, R. A., Zaorski, D. M., Mirsalimi, H. ve Luchner, A. F. (2005). The impact of the sibling in clinical practice: transference and countertransference dynamics. *Psychotherapy*, 42(3), 267-278.
- Nakao, K., Takaishi, J., Tatsuta, K., Katayama, H., Iwase, M., Yorifuji, K. ve Takeda, M. (2000). The influences of family environment on personality traits. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 54(1), 91-95.
- Oct, W. ve Bedford, V. H. (1998). Sibling relationship troubles and well-being in middle and old age. *Family Relations*, 47(4), 369-376.
- Özdemir, O., Güzel-Özdemir, P., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2005). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 103(11), 638.
- Özgülük, B. ve Öztemür, G. (2017). Psikanalitik kuram: S.Freud. In D. Gençtanırım-Kurt ve E. Çetinkaya-Yıldız (Eds.), *Kişilik kuramları* (ss. 66-101). Ankara: PegemAkademi
- Öztan-Ulusoy, Y., Akfırat, O. N. ve Tura, G. (2018). Ebeveynlere bağlanma ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Resilience*, 2(1), 23-38.
- Polit, D. F. ve Falbo, T. (1987). Only children and personality development: a quantitative review. *Journal of Marriage and Family*, 49(2), 309-325.
- Polit, D. F., Nuttall, R. L. ve Nuttall, E. V. (2015). The only child grows up: a look at some characteristics of adult only children. *Family Relations*, 29(1), 99-106.
- Portner, L. C. ve Riggs, S. A. (2016). Sibling relationships in emerging adulthood: associations with parent-child relationship. *Journal of Child and Family Studies*, 25(6), 1755-1764.
- Robertson, R., Shepherd, D. ve Goedeke, S. (2014). Fighting like brother and sister: sibling relationships and future adult romantic relationship quality. *Australian Psychologist*, 49(1), 37-43.
- Saher, N., Khan, R. M. ve Saleem, M. (2022). Relationship between birth order and personality trait (extroversion). *Canadian Journal of Educational and Social Studies*, 2(1), 1-15.
- Sandelowski, M. (1986). The problem of rigor in qualitative research. *Advances in Nursing Science*, 8(3), 27-37.
- Santos, A.R., (2021). Impacts of parental favoritism on the personality and sibling relationship of the students of nueva ecija university of science and technology, san isidro campus. *International Journal of Innovative Science and Research Technology*, 6(6), 86-91.
- Sıgır, Ü. ve Gürbüz, S. (2011). Akademik başarı ve kişilik ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 7(10), 30-48.
- Şipal, F. R., Yeğengil, C. ve Toka, N. (2012). Okul öncesi dönemde aralarında yaş farkı olan ve ikiz kardeşler arasındaki kıskançlığın karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 3(5), 55-68.
- TDK, (2021). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. 28 Nisan 2021 tarihinde, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Toplu-Demirtaş, E. (2017). Kişilik ve kişiliğin temel kavramları. In D. Gençtanırım-Kurt ve E. Çetinkaya- Yıldız (Eds.), *Kişilik kuramları* (ss. 2-31). Ankara: Pegem Akademi
- Tuncer, Ö., Atay, M. İ., Türker, Y. ve Hamdi, T. (2014). Adölesanlarda kardeş sayısı ile öz-kavram ilişkisi. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(3), 22-25.
- Van-Volkom, M. (2006). Sibling relationships in middle and older adulthood: a review of the literature. *Marriage and Family Review*, 40(2-3), 151-170.
- Van-Volkom, M., Dirmetis, D. ve Cappitelli, S. (2019). An investigation of the connection between parenting styles, birth order, personality and sibling relationships. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, 7(1), 55-63.
- Yang, J., Hou, X., Wei, D., Wang, K., Li, Y. ve Qiu, J. (2017). Only-child and non-only-child exhibit differences in creativity and agreeableness: evidence from behavioral and anatomical structural studies. *Brain Imaging and Behavior*, 11, 493-502.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 3-16.
- Wan, C., Fan, C., Lin G. ve Jing, Q. (1994). Comparison of personality traits of only and sibling school children in beijing. *The Journal of Genetic Psychology*, 155(4), 377-388.

Whiteman, S. D., McHale, S. M. ve Crouter, A. C. (2007). Competing processes of sibling influence: observational learning and sibling deidentification. *Social Development*, 16(4), 642-661.

Whiteman, S. D., McHale, S. M. ve Soli, A. (2011). Theoretical perspectives on sibling relationships. *Journal of Family Theory and Review*, 3(2), 124-139.

REFLECTIONS OF BEING ONLY CHILD ON PERSONALITY: A QUALITATIVE STUDY

EXTENDED ABSTRACT

Personality is the whole of the characteristics that distinguish an individual from others individuals, innate and acquired and exhibited consistently. At the same time, a personality is a stable form of relationship that an individual establishes with his/her internal and external environment and separates the individual from other individuals. It is also defined as the distinctive feature of a person, the whole of his spiritual and spiritual qualities. Based on this information, it can be said that personality is a set of characteristics that are influenced by both the family and the environment. In the literature review, many studies on personality have been examined. In these studies, it can be said that personality traits are affected by familial, environmental, and individual factors. It is stated that sibling interaction, which is among familial factors, also affects personality significantly. It is stated by theorists that sibling relationships have positive or negative effects on personality. When we look at the studies on this subject in the literature, we see that sibling interaction increases friendship relations, is a source of social support, increases the competitive environment, reduces the feeling of loneliness especially in old age, increases self-esteem, is related to empathy, improves self-confidence, affects sibling conflict, and increases interpersonal relations by increasing social skills. It has been seen that it provides an important experience for the students and also contributes to the development of skills such as trust, accepting differences, open communication and open expression of emotions. In line with these studies, the question of which factors affect the personality traits of children who do not have siblings is a matter of curiosity. Adler explains this question with the concept of birth order. According to him, the first child, the middle child, the youngest child and the only child have distinctive features. The only child in the family is in a position that attracts all the attention in the family, is dependent on others, has a high sense of self, and is inclined to pamper. Only children raised in this way may be weak in social skills with their peers, as they mostly spend time with adults. Personality consists of a structure that has certain stages and requires a long process. Developmental periods are parts this process. When the theories explaining personality are examined, theorists who emphasize that the personality settles and becomes stable during young adulthood come to the fore. According to Freud, who says that personality is formed between the ages of 0-6 but becomes identifiable in the genital period, individuals in young adulthood; tries to gain an identity, adapt to his

changing body physically and spiritually. In addition, in this period, the curiosity of individuals in subjects such as making friends, going into professional life and marriage begins to increase. When individuals successfully overcome these tasks, they have a healthy identity. He becomes an emotionally independent individual who is productive and able to establish healthy relationships. In the light of this information, in this study, it is aimed to examine how being only child is reflected in the personality traits of individuals in young adulthood.

For this purpose, semi-structured interviews were conducted with four male and six female participants who were the only children in their families. In the interviews, the participants were first given brief information about the research. Before the interview started, the participants were informed that their voices will be recorded and their consent was obtained. In these interviews, a semi-structured interview form consisting of three questions prepared by the researcher was used. Individuals expressed their thoughts on how being only child in the family affects their interpersonal relationships, how they feel because of the absence of a sibling, and how it affects their lives. The records of the interviews were deciphered and the data in the transcripts written by the researcher were analyzed using the content analysis model, one of the qualitative research models. As a result of the analysis, a thirteen-page text was obtained. Meaningful words in this text were coded. The coded words were grouped according to their semantic similarities and themes were formed. The conceptual categories of the themes and codes that emerged after the analysis of the data were examined separately by both the researcher and an associate professor.

As a result of the research, five sub-themes were obtained; the codes related to loneliness are loneliness, being only, being without support; codes of selfishness are dislike of sharing, stinginess, jealousy; codes of neuroticism are withdrawn, feeling empty, pessimistic, insecure, suspicious, irritable, stubborn; codes of compatibility are being comfortable, trusting, being positive, emotional, loving to share; codes for social assertiveness are as follows: assertiveness, self-confidence, extroversion and easy communication.

Keywords: *Being Only Child, Content Analysis, Personality Traits,*

